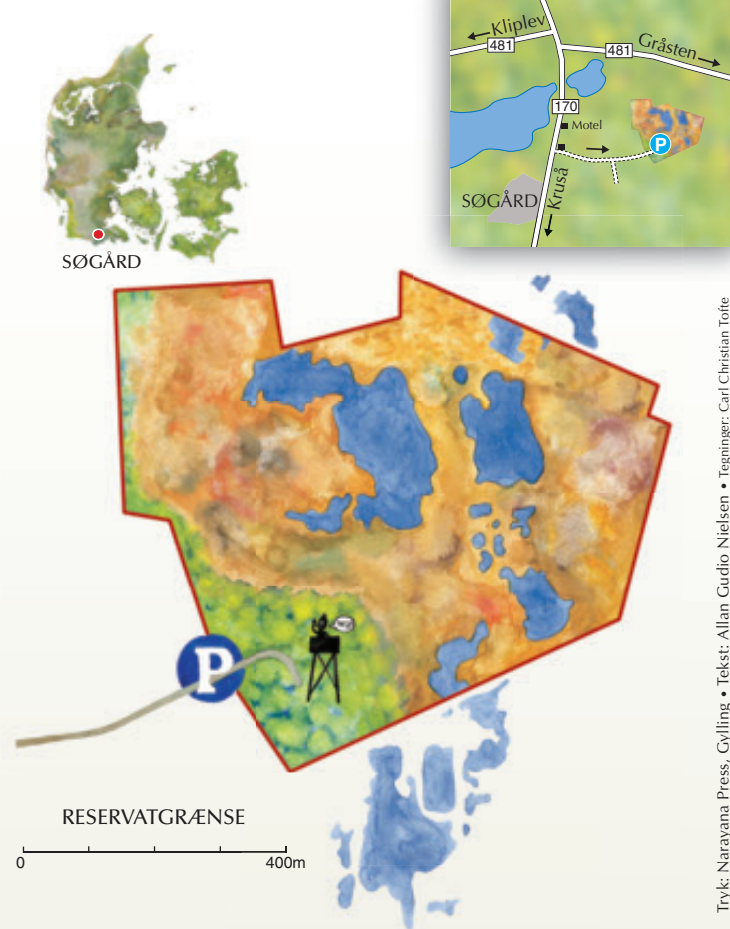

Velkommen til naturreservatet Søgård Mose Sønderjylland

Tryk: Narayana Press, Cylling • Tekst: Allan Gudrø Nielsen • Tegninger: Carl Christian Toft

Naturreservatet Søgård Mose

I 1986 blev 16 hektar af Søgård Mose skænket til Fugleværnsfonden af den tidligere ejer, Andelsselskabet Søgårdhus. Fugleværnsfonden har i de senere år arbejdet med at bevare mosens særegne natur.

Årets gang ved Søgård Mose

Forår: I skoven ved parkeringspladsen høres mange løvsangere. Bynkefuglen sidder ofte i de små buske nær tårnet.

Sommer: I mosen lever en pæn bestand af hugorm. Sidst på sommeren er det ikke ualmindeligt at finde en kastet hugormeham i toppen af en lyngplante.

Efterår: Flere rovfugle aflægger mosen besøg, bl.a. blå kærhøg og musvåge, som også kan opleves i vintermånederne.

Vinter: Mosen er næsten fugletom. I skoven kan man være heldig at se den sjældne fyrremejse og små flokke af fuglekonger på fødejagt.

Bynkefugl ♂

Løvsanger

Fyrremejse

Dansk
Ornitologisk
Forening

Folderen er udgivet med
økonomisk støtte fra

AAGE V. JENSENS FONDE

Fugleværnsfonden

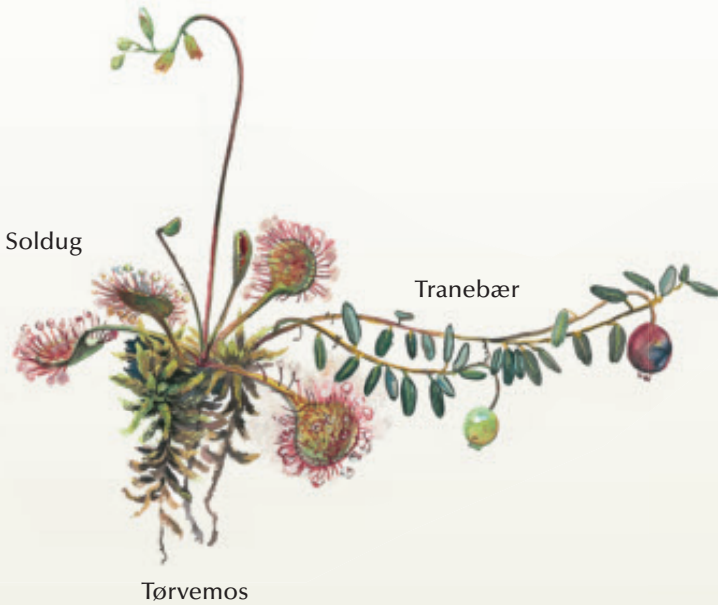
Vesterbrogade 138-140, 1620 København V

Tlf. 3328 3800, E-mail: fvf@dof.dk

www.fuglevaernsfonden.dk

Hedemosen - en sur sag

Søgård Mose er en typisk hedemose hvor jorden er ret sandet. Øverst ligger et tykt lag af tørvemosser, også kaldet sphagnum. Når de nedre dele af sphagnumplanten dør, nedbrydes de meget langsomt. Det meste bevares som sur, næringsfattig tørv.

Det sure miljø betyder, at få, men specielle planter kan trives her. En af dem er den insektædende plante soldug. Dens blade er fyldt med røde, klæbrige hår, der har nogle slimdråber siddende på spidsen. Hvis et lille insekt rører slimen, hænger det uhjælpeligt fast, og så er det ilde stedt. For slimhårene bøjer sig ind mod insektet og udskiller samtidig en væske, der opløser insektets bløddele. På denne måde skaffer planten sig et ekstra næringstilskud i den ellers så næringsfattige hedemose.

Naturpleje er nødvendigt

Sønderjylland var før kendt for sine mange og meget store hedemoser. Desværre er de fleste hedemoser i tidens løb forsvundet – tørlagt, tilplantet med skov eller forurenset med spildevand. Ved hjælp af aktiv naturpleje forsøger Fugleværnsfonden at føre Søgård Mose tilbage til sin oprindelige tilstand. De dele af mosen, der er under tilgroning med krat ryddes, således at vilkårene for hedemosens fugleliv og vegetation forbedres. Ved at følge stien til fugletårnet, kan man se resultaterne af denne naturpleje, og fra fugletårnet har man et fint udsyn over mosen.

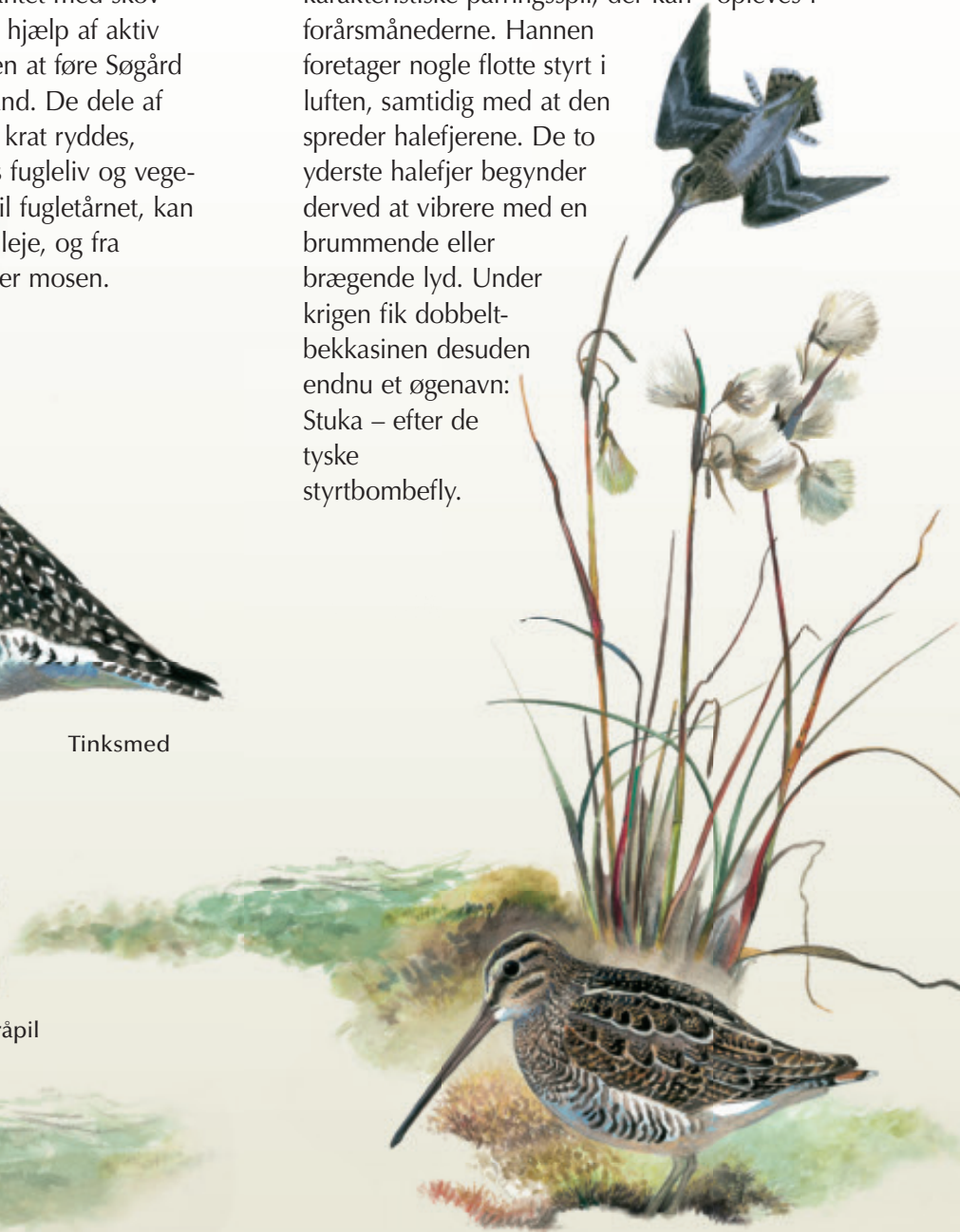
Tinksmeden

var tidligere en almindelig ynglefugl i de danske hedemoser, men er gået kraftigt tilbage. Tinksmeden yngler ikke længere i Søgård Mose, men den aflægger undertiden et besøg i reservatet.

Når horsegøgen bræger

En af mosens ynglefugle er dobbeltbekkasinen, som før i tiden også blev kaldt "horsegøgen" pga. fuglens karakteristiske parringsspil, der kan opleves i forårmånederne. Hannen foretager nogle flotte styrt i luften, samtidig med at den spreder halefjerene. De to yderste halefjer begynder derved at vibrere med en brummende eller brægende lyd. Under krigen fik dobbeltbekkasinen desuden endnu et øgenavn: Stuka – efter de tyske styrtbombefly.

Kragefod

Lille lappedykker

Den **lille lappedykker** vejer ikke meget mere en en solsort. I de gamle tørvegrave yngler flere par, men det er ikke så tit man ser dem. De lever nemlig en meget skjult tilværelse. Tilgængeld kan man i yngletiden høre deres høje trillende sang, der minder lidt om en hysterisk latter.

Krikand, hun

Krikanden er vores mindste and. Hannen kan kendes på det smukke kastanjebrune hoved med det brede grønne bånd omkring øjet.

Krikand, han

Bukkeblad og **kragefod** vokser langs tørvegravens kanter. Begge planter har navn efter bladernes form. Bukkeblad hed tidligere gedeklov, på grund af de kløvede blade, og kragefod ligner en fuglefod, når bladet vendes om.

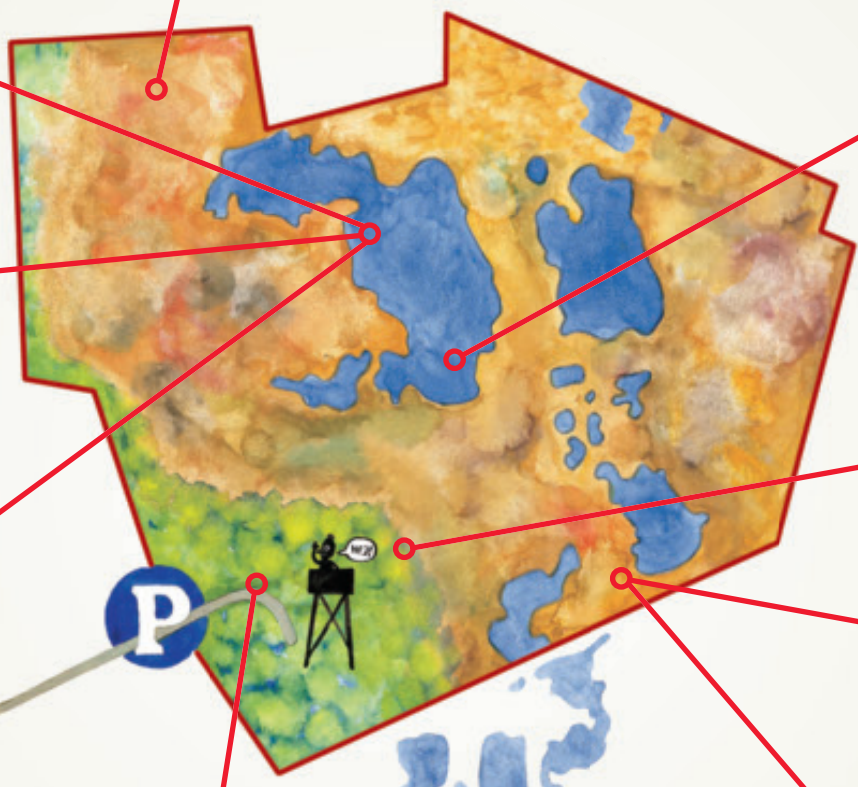
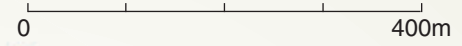
Ravn

Musvåge

Rovfugle året rundt

Musvågen er Danmarks mest almindelige rovfugl. Uanset årstiden ses den hyppigt over mosen og de omkringliggende marker. Den er næsten altid på jagt efter mus eller noget andet spiseligt. En gang imellem kan man se den blive moppet af en drillesyg ravn, der angriber den på skrømt.

- ÅBENT VAND
- SKOV / TRÆER
- MOSEFLADE
- RESERVATGRÆNSE

På varme sommerdage kan man være heldig at se den **grønne sandspringer**, der søger føde på stien ud til fugletårner.

Find rørspurven

Rørspurven trives hvor der er et fugtigt pilebuskads eller lidt rørskov. Hannen kan i yngletiden kendes på sit sorte hoved og strube. I yngletiden sidder han ofte frit fremme i toppen af en busk og synger sit enkle "si-si-si-serr".

Rørspurv, han

Rørspurv, hun

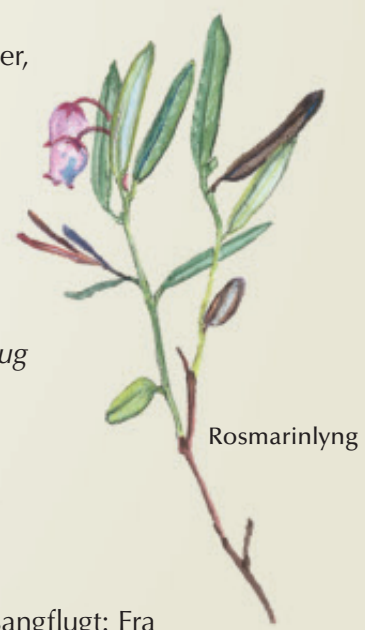
Find hugormens overfrakke

I Søgård Mose lever en pæn bestand af hugorm. Det er ikke ualmindeligt at finde en kastet hugormeham i toppen af en af de mange lyngplanter.

En sur sag

Mosens sure miljø betyder, at få, men specielle planter, kan trives her. Det gælder flere arter af *lyng*, som f.eks. *klokkelyng*, *hedelyng* og *rosmaringlyng*, men også *tranebær* og den insektædede plante *soldug* vokser i mosen.

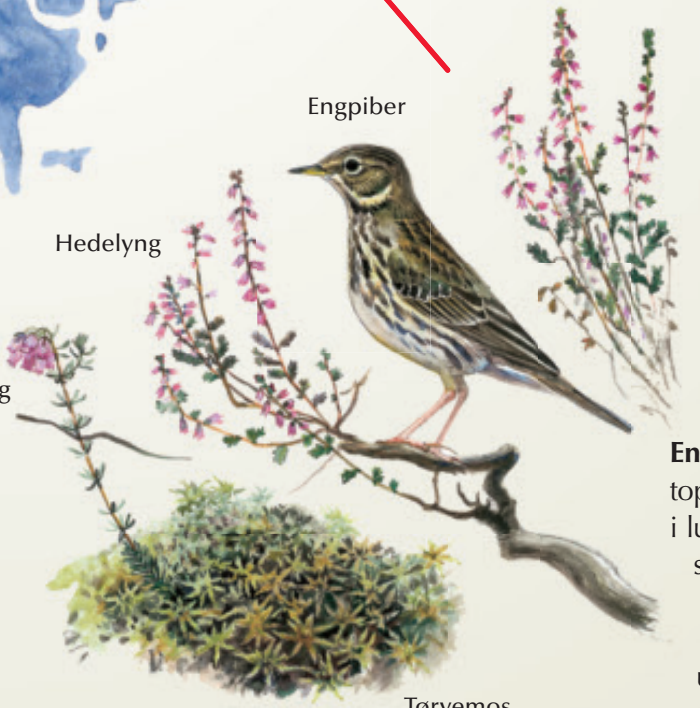

Rosmarinlyng

Engpiber

Hedelyng

Klokkelyng

Tørvemos

Engpiberen har i yngletiden en smuk sangflugt: Fra toppen af en lille busk flyver den næsten lodret op i luften, hvorefter den - ivrigt syngende - langsom svæver mod jorden på stive vinger. Om efteråret røber den ofte sin tilstedeværelse, ved at flyve bort foran fødderne på en, samtidig med at den udstøder et kort og spinketl *sit-sit-sit*.